

Helsedirektoratet
Postboks 220 Skøyen
0213 OSLO

Deres ref

Vår ref
20/4110-25

Dato
15. mars 2021

Tillegg til tildelingsbrev nr. 11 - Ansvar for rusmiddeltesting til kontrollformål

Bakgrunn

Helse- og omsorgsdepartementet er av Helsedirektoratet gjort kjent med at slik regelverket om ansvar for rusmiddeltesting har vært praktisert, kan det slå uheldig ut for noen grupper/pasienter. Helsedirektoratet beskriver blant annet at regelverket praktiseres ulikt. Det vises til Helsedirektoratets brev av 19. november 2020. I brevet fremkommer det at det fra flere, deriblant kommuner og pasient og brukerombud, har blitt stilt spørsmål om hvem som har ansvar for å foreta rusmiddeltesting til kontrollformål, for eksempel i førerkortsaker. Det er også reist spørsmål ved betalingsansvaret ved rusmiddeltesting til slike formål.

Helse- og omsorgsdepartementet anser at det er nødvendig med en gjennomgang av regelverket og praksisen på dette området for å vurdere nødvendige endringer regelverket.

Vurdering av gjeldende rett og praksis

Folketrygden yter stønad dersom lege er søkt for sykdom eller mistanke om sykdom, for skade eller lyte, for veiledning i familieplanlegging, ved svangerskap og ved fødsel, jf. folketrygdloven § 5-4 jf. § 5-1 med tilhørende forskrifter.

Helfo har i brev av 24. januar 2018 til Tinn kommune redegjort for forståelsen av regelverket. I redegjørelsen fremgår det at der hovedhensikten med rusmiddeltestingen er kontrollformål, vil det ikke være Helfo sitt ansvar å dekke verken konsultasjon hos legen eller analysen hos laboratoriet. Som eksempel vises det til rustesting for å kontrollere om pasienten er rusfri med tanke på å få førerkort. Helfo uttaler at legen må vurdere om rustesting er medisinsk nødvendig eller om testingen gjelder kontrollformål. I det siste tilfellet skal det krysses av for selvbetalende pasient. Denne forståelsen støttes i en senere uttalelse fra Helsedirektoratet.

I forståelsen av folketrygdlovens bestemmelse skilles det mellom medisinske og sanksjonære prøver. Rusmiddeltesting som ledd i undersøkelse, behandling og oppfølging av en pasient, betegnes som medisinske prøver. Utgifter til prøvetaking og analyse dekkes av folketrygden/Helfo. Rusmiddeltesting med for eksempel det formål å beholde eller fornye førerkortet til ruspasienter anses ikke omfattet av dette formålet da det ikke er medisinske årsaker som ligger bak ønske om testing. Det samme gjelder tester som gjøres for eksempel med hjemmel i barnevernloven § 4-4 tredje ledd og straffegjennomføringsloven § 29. I sistnevnte tilfeller vil utgiftene dekkes av rekvirenten, henholdsvis barnevernet i kommunen og kriminalomsorgen. Folketrygdloven har i § 5-1 siste ledd en bestemmelse som sier at loven er subsidær, dvs. i den utstrekning det offentlige yter stønad etter annen lovgivning, ytes det ikke stønad etter kapittel 5. Polikliniske kontakter der hovedformålet for eksempel er vurdering av vilkårene for førerkort eller utstedelse av attest eller erklæring i denne forbindelse, dekkes heller ikke gjennom ISF-finansieringen. Det samme gjelder laboratorieundersøkelser ved offentlige laboratorier, som ikke utløser Helfo refusjon jf. poliklinikkforskriften.

Det kan virke som om praksis har endret seg etter at uttalelsene fra Helfo og Helsedirektoratet kom i 2018 på en måte som har slått uheldig ut for flere, blant annet som følge av ulik forståelse og praktisering av regelverket. Helsedirektoratet bes om på egnet måte snarest å sørge for at regelverket, i perioden frem til oppdraget er besvart av Helsedirektoratet og vurdert av Helse- og omsorgsdepartementet, praktiseres slik at rusmiddeltesting til kontrollformål anses som medisinsk oppfølging som dekkes av folketrygden/Helfo.

Oppdrag

Helsedirektoratet gis i oppdrag å:

- kartlegge dagens praksis når det gjelder rusmiddeltesting, både alene og som del av en attest, til kontrollformål
- gi anslag/beregninger på hvor store kostnader slik kontrolltesting utgjør for den enkelte, og tall på hvor mange dette gjelder
- utarbeide konkrete forslag til endringer i regelverket for å dekke kostnadene brukerne har og vurdere om det er behov for endringer i finansieringsordningene i spesialisthelsetjenesten
- vurdere økonomiske, administrative og eventuelle andre konsekvenser av forslaget

Hvordan en eventuell endring av regelverket kan foretas, det være seg endring av folketrygdloven, tilhørende forskrift, eller å åpne for en annen fortolkning av regelverket, vil være gjenstand for nærmere utredning. En endring av regelverket vil under enhver omstendighet medføre økonomiske og administrative konsekvenser. Disse må utredes.

Andre spørsmål som bør utredes er om det bare er utgifter til rusmiddeltesten som skal dekkes, eller om også utgifter til konsultasjonen/helseattesten skal omfattes. Videre vil et naturlig spørsmål være om det skal stilles krav til medisinsk oppfølging i forbindelse med slik testing, eller om endringen også skal gjelde for personer som kun vil ha rusmiddeltest og ikke medisinsk oppfølging.

I vurderingen av endring av regelverket for rusmiddeltesting på noen områder, må det også vurderes konsekvenser av endringene for andre relevante områder. Dette kan for eksempel gjelde for rusmiddeltester for å få tilbake autorisasjon som helsepersonell som i dag dekkes av arbeidsgiver eller av pasienten/helsepersonellet selv. Videre kan det gjelde tester i barnevernssaker, saker om samværsrett og tester i regi av kriminalomsorgen, hvor rusmiddeltesting i dag dekkes av rekvirent som i disse tilfellene er barnevernet og kriminalomsorgen.

Frist: Frist for leveranse på oppdrag settes i dialog med Helsedirektoratet.

Med hilsen

Petter Øgar (e.f.)
ekspedisjonssjef

Maren Skaset
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Riksrevisjonen